

МАРГЕРИТА ЖЬ К'ОРДСТАНЕ

Деме нас у к'ане баре лэ сар лана. Эш Маргерит Шорцеса — қиза шәр'ван дәрһаға ф'атийа к'ижанеда ил К'Рдстана, к'о нава шәр'дана, поэм у легенда дәр'фрива. На к' Г'ане де гонда. Балсан э'ксэ лэ нане ве дькы, бог'дана даване ва.

Пешанэса советне, еа к'о й'этиа дәр'стебуна усайна к'Рда сала 1961—е лэ К'Рдстана Ирацедә дьлоб'отин, эа ф'рива Маргерит Шорцес нас дькы. Эм сала 1960-и, нане ве қиза к'о бар, шимпан у бош'хьк'он'р'а буна нас. Эш де у бие хва, бра у хушед хьваи б'ч'ук'ра т'г'ванн лэ гонде асориан к'анн — Дурн, мөнг'и-қа Кани—Маси, нөнг'иана Амалде, қоза Мисудеда, чина километр дурн. И'аду-де Туркисе дама. Чи Маргерит т'г'эзэ п'к' к'рыбу сала 19—а у т'г'эзэ мөк'т'б'о хьлаз к'рыбу. Эпарока мөна ноибрөйя сар'р'и нэ галаки Маргерит, де у бие вәр'е қар нар Маргерит, саре хва дькы, к'о т'ван делегана жинд Ирацә — һәр'иа ТР'СС у р'ож бы р'ож һивнебу, к'о жь Ваг'дәде гаянке. Эве бы һ'авас'ар'к'иа мөзьяна дәрһаға валате советне п'рсе у п'рсарн гонда ма дькы, гьлаз шарь бы шарьбу у э'шөмөйи набарь дьла хьбардана ма. Эм жь дьдәк'ри у дьн'э'эляниа ве заньдарты дьман, вохта эве к'ычч у хьмад хьа ишаньна ма дьла, ед к'о эве бы хьа дьрүрүб, к'о р'и'а һивнебу. Советне. Маргерит дьвет, к'ожи эв галаки дькьваз э һәр'а ТР'СС һиве, у эгар баве ве нане маде эве бие ви һ'э'э'э һәр'е. Ле вәр'а бөс жь лэ һивнебу, к'о эв бы б'Т'ф'аға Советне.

Шара дьла, э'мәле б'рәсе сала 1961-де э'зезикн бажаре к'Рдаи б'я'ук' Амалде, лэ сар'и автомобиль р'эсти Маргерите у баве ве — Шорн һат'н'и. Пешне Маргерите аз дьтм у т'г'вар эр мьн к'р, вөки эв бы машина советне. Г'АЗ — 60' һивни б'г'р'ивни. Қызақ галаки ша дьбу, вөх'эз ма б'ес һивнебу дьла, э'э'а чина бьла, лэ сар'т'эзе к'ижани бажаре, к'о вох'эте һасаса бу, шивар б'ух'а. Дүз иши бөме дьла шунда, тани бөлбәрәндина авиас'а қрәсмөйә дьла, э'э'а Амалде, бавар б'ки, тьшакч нма.

Рок'эра майн әм мада қөмө Маргерита лэ сар най р'эсти ве һат'и. Маргерите мөнд н'мөтәд к'Рда у асориал млатие һазьр к'рыбу, ед к'о т'өмәшиа һазьра эа ф'рива бөзг к'рын. Зьвастан эде Г'әршмөд галаз э'ф'риваньна к'а сикед урса б'э змане а'р'би у итгисни хьондыбу. Маргеритә бар' ф'ар к'рыбу, вөки иши змане урса б'э. Эве дәр'ф'ара хьа ишань

нид к'Рда у бөрдн шана асориал млатие һазьр к'рын, эв бөри һавдә дан, эе бөс жь дькьмайды, к'о зүдә орт'а ф'рива у барнед к'Рдадә нөм'рөбу, пешда аниш.

Усайна, к'о дәр'стебу, лэ бар мала Шорцеснар'а дәр'баз һабу. Малхве маале пер'а-пер'а т'г'эвни ве бу, ле Маргерит б'р'и'а баве хьа чу. Пешнеда шар' дурн гонде Дурн лэ сар дьла Сәр Амалде дьчу. Марьва те доридьх'т, чана маһа ноибрө һат. Диванед иш'и т'г'эгалед усайне майш'и'а бөс жь бөс қызақ гарты. К'омжә шәр'ванайә ф'атна нөм'азы б' сәрк'эвниа сәржә шмаа'та к'Рдаи шар'ф генерал Молдә Мөстафа Барзани жь р'оһ'эте жь сарк'эвниа т'эзе. Эа бөс һата мөнг'и'на Кани-Маси. Эв к'о бу һ'аме ординә К'Рдстанейә азадарийә—млатие Эв вох'т бөна к'Рдадә вох'ткн чоты бу. Қасм алар м'р, вөки усай һата һ'иш'ар'иванье у лэ т'өмәшиа К'Рдстанейә һ'аму тьшт сар'р'ивн'а. Б'өк'ом сар усайниа к'рын, вөки э'а-к'ел хьэ т'әслимкы у вәг'р'—но малед хва. Г'әлз шехед к'Рда (сәрәк'әд ф'рива) эадыл десте хьэ жь усайне б'р'ив'ивни у лэ гәзи бәр'и'р'и Қасм буи, вөки эв жер'а б'һ'эляни һама хьт ии вох'т. Маргерит бу т'г'эгалә шар'к'арийә к'Рдаи азадарийә бәр'он'э. Эве бы м'р'ар'иане пешанэса хьа хьа к'р, ед к'о чн "марьва дьла к'ыше, к'о жь м'р'ар'иане натар'сә". Ваг'н'э'э э'ед к'Рда иш тәһар'и хьа нас дькы.

Маргерита Шорцес — шәр'ванә ординә к'Рдаи мьлэне-азадарийә к'и гонде Дурн, лэ р'а'ч'ә-ме Сегазе, азарийә мөзьяна дәр'баз дькы. Аспеж'а-к'ан у хьар'иванье лэ ма ла, мөла ишвар б'дуб, мьра бөс жь п'ешанэса дәр'стебу дьман. Ве һәр дәр'о хьва эд бөна ве һөкә дьла хьабәте, вөки ишань хьабу у шималә Г'әзәб, Пешанэса советне ноибрөд мазы незики ве дьдуб у бы һ'авас'ар'к'иа эв иш дькы. Ле маһа сент'абрәдә һ'аму тьшт һата гонстане...

Усайниа К'Рдстана Ирацә усайн пешда һат. Усайн дьла һиньт'бу. Эв бөна Маргерите у баве ве тьшакч ишкьна ишуб. Баве ве хьабәте қөинед нөфрө бөре, Абаләнде м'ф'атни Итгисне т'г'эвниа пешдәһатәкч п'ала б'бу у й'этиаң п'ривох'те һазар'т'эри ш' мөриәд пешә демократ'а һөбү.

Шорцесийә, ноли һ'аму бизнәде гонде Дурн майн, к'Рда ишань, асориан, ед к'о бәре-бәрәдә лэ пе ноһ'и'а к'Рдадә дькы. Мөнг'и'на Кани-Маси дькьваз нава маһ ноһ'и'е К'Рдстана Ирацедә һивдәк, лэ к'б б'к'и к'рәзәд мөсбәр'и'а т'г'эвниа асориал млатие дьдәкч. К'онзораторед Итгисне, ед к'о б'к'и дьла сала һ'өк'омдары лэ Ирацә дькы, шар' у һ'өп'от'ор'и'а к'Рда у асориадә пешда дьвни у галаз шарь аш бөс вөк'р'а лэ һив дькы. Ле пани р'еволүциә 14-нивүде сала 1958—а к'Рда у асори б' сөвайсти галаки пешда чун у әмрда хьа й'өс'ан, к'и'б дькьмане ван. Әмрда дьтм, вөки р'еволүциә 14-е нивүде эв хьалд'н. Эв һәк наса сала 1960 —да д'р'ив һат ханк'ер'и деме, вох'та галаз к'Рдадә демократ' дәр'сар у ф'риваньне илар'т шә һат'әлә гонстанье у дьвса шана э'р'өб һат'н'и к'ышк'ер'и. Қөһ'ч'амед т'г'эзэ — а'р'абә дестек'р'ивн' э'әт у хьөст'—

нед к'Рда у бөрдн шана асориал млатие һазьр к'рын, эв бөри һавдә дан, эе бөс жь дькьмайды, к'о зүдә орт'а ф'рива у барнед к'Рдадә нөм'рөбу, пешда аниш.

Усайна, к'о дәр'стебу, лэ бар мала Шорцеснар'а дәр'баз һабу. Малхве маале пер'а-пер'а т'г'эвни ве бу, ле Маргерит б'р'и'а баве хьа чу. Пешнеда шар' дурн гонде Дурн лэ сар дьла Сәр Амалде дьчу. Марьва те доридьх'т, чана маһа ноибрө һат. Диванед иш'и т'г'эгалед усайне майш'и'а бөс жь бөс қызақ гарты. К'омжә шәр'ванайә ф'атна нөм'азы б' сәрк'эвниа сәржә шмаа'та к'Рдаи шар'ф генерал Молдә Мөстафа Барзани жь р'оһ'эте жь сарк'эвниа т'эзе. Эа бөс һата мөнг'и'на Кани-Маси. Эв к'о бу һ'аме ординә К'Рдстанейә азадарийә—млатие Эв вох'т бөна к'Рдадә вох'ткн чоты бу. Қасм алар м'р, вөки усай һата һ'иш'ар'иванье у лэ т'өмәшиа К'Рдстанейә һ'аму тьшт сар'р'ивн'а. Б'өк'ом сар усайниа к'рын, вөки э'а-к'ел хьэ т'әслимкы у вәг'р'—но малед хва. Г'әлз шехед к'Рда (сәрәк'әд ф'рива) эадыл десте хьэ жь усайне б'р'ив'ивни у лэ гәзи бәр'и'р'и Қасм буи, вөки эв жер'а б'һ'эляни һама хьт ии вох'т. Маргерит бу т'г'эгалә шар'к'арийә к'Рдаи азадарийә бәр'он'э. Эве бы м'р'ар'иане пешанэса хьа хьа к'р, ед к'о чн "марьва дьла к'ыше, к'о жь м'р'ар'иане натар'сә". Ваг'н'э'э э'ед к'Рда иш тәһар'и хьа нас дькы.

Бизнәд к'о жь Кани-Маси р'өһ'ивн'и, г'әлзә дәр'ф'ара м'ф'атни у шөһ'т'и'на Маргеритә гали дькы. Эв б'р'а ф'атнә б'һара сала 1962—а т'г'ан шар'ә м'р'абил ханшәд шмаа'та к'Рда — нөк'рәд жь к'омед "четте" лэ ноһ'и'а Амалде — Дьһок—Ашрае у п'араскоред ординә Ирацә дьб, ед к'о лэ р'а'к'р'и'а де ве ноһ'и'е т'әк'—анг'өбө Дьһок—Амалде автомобиль шар' дькы. Пешмар' дурн д'р'эвни эве һ'өк'ом сар һасәт'әдә, ноли к'о сине у ф'аләк'әд к'омед асори нөм'азы дькы. Г'әлз шарь д'г'өт'нә ве, вәки эв штаба (ар'аг'оһ) генерал Барзанида хьаб'отә чана к'р'әб (Маргерит э'р'үр'ив д'л сәр машинке дьлаб'отә, эв змане итгисни, к'Рдаи, а'р'оби, змане де — асори у й'өк'и урса дькы), ле ве бы шарк'өвә т'и'ар'к'р. Зү'т'әркә т'әслим қызақ к'рын, к'о ф'омандарне лэ к'өмжә шәр'ванайә нөм'азы бөксә, к'и'жанер'а т'г'эвни эве пешдәниәд шар'к'арие б' һөк'и хьа, б' сар'р'ив'ан'и эв дьрар'дан Маргерит эвәжи мазьа к'рә наса сазь'р'иә хьмәт'и'ә дох'рне бөна ординә пешмар'га, на к'о

Р'өк'әд э'әдә б' сала бизнәд Итгисне у й'өс'убна хьа дэ в'р' ШХК'Д'а, лэ б'г'әт' Аш'т'ар'ивн' бажаре Ереване дьниа б'г'әт' дәр'баз дькы, ж'ә'н'и дьман бөна ма. ШРАТ'АС'ПАН'И

Дәрһақа шмаа'та к'Рдадә

Лениград (Мә. ТАСС). —Лениград — мар'а'зәкә дөм'нәрә һара мазьа д'л дәр'опа һөһ'ер'ивниа т'г'рива шмаа'та к'Рдаи сөвайсти, экономика, культура у искуствә ве шар'к'арийә мөле млатие — азадарие.

И. НОШ'Р'К'Р'И'Я И Д'ӨНШ'Р'Ы'С'АРЕД ҚИМ'ӘТ'ЛИ

Шара а'в'и'я эв дәстини сар'ә қадим һат'әлә иш'ар'к'ер'иә, к'ижан хьабәтче қома к'Рдзание, ил р'өк'р'а пани институтә шмаа'тәд Аснаейә Академия ТР'СС һазьрә Ленинград бөна һөһ'ер'и һазьр к'рыно. Эв һөһ'ер'иә шар'фә ф'рива р'оһ'аньтәле советне й'әи ә'и'а, академик И. П. Орбели саз к'р.

Или поэма шайире к'Рдаи наудогон, һуманит у р'онийәрә ф'рива 17—а Ашрае м'р'ар'иане у Зин'—а дьлаһ һат'и һазьр к'рыне. Маргарита Руденкө шөр'өк'ивн' у тек'ста мөһ'и критикнейә а'в'и'я һазьр к'рыно у дьйәдә эве шарь а'в'и'я эв поэм т'г'ривн'а м'р'ар'иане шар'фә ф'рива иш жь бөна һөһ'ер'иә һазьр к'рыне, нана ве р'әс'әдә ма — Шехе Сан'на, шар'иә ф'рива 14—а Фаһие Тай-

рив у э'әт у р'абун р'оһ'иш'т'иә К'Рдаи, на Мә'лә Маһ'муд Байзиди (ф'рива на 19—) у ф'риваньне ма и'я жь фонда институтә к'Р'өб'хана Ленинградә мах'дүтәте Веларе қөмә сикәд э'әд бө баве те хьөһ'ер'иә "Ижак" ишнә ф'рива 19—да консуле урсайн, Турк'иәде Алекс'андар Жә барар к'рыно.

2. К'ОРД У ВӘД'Е НН'И

Хьабәте, к'о дәр'һақа т'рив у литература к'Рдаи иш'аньна, Г'әларие дьдә сар хьа, Сарк'әт'ә К'оме Қ'нәте К'Рда, б' хьа к'Рда у хьабәтче майн грам'ка а зарәвәд к'Рдаи һа'а бөна һөһ'ер'и һазьр дькы ф'олк'оревә мькьма дьдә Жьстийә. Мусалдан хьа ишаньна географийә этнография литература к'Рдаи к'Рдзаниейә пешдә т'ам һазьр к'рыл, лэ к'Рда к' 2700 нане к'т'өм, бө графия у азар'и'әте баш һөна.

Хьабәтә К'эрим Әзүби, дәр'һақа искуствә шәһ'әр к'Рдаи һа'а дө һабнә дьвет қөһ'ар'дан, ед к'о активн'и т'г'ив шар'к'арийә шмаа'тәне—азадарие бө хьабәтә һ'авас'ар'к'иа Әшү бө һөһ'ер'иә дәр'һақа р'и'а нас дькы. Итг'ривн'а хьа эвн сар'һатн у автөграф'а на хьабәтине, к'ижан эв ишр б' хьа данн ш, э'ф'ривдәд иш дан хьабәтине к'ижан иш пресса Рөһ'т'ә Ислам демократ'иәдә на иш'ар'к'ер'иәне.

К'Т'ЕВ'ЕД Т'ЭЗ'Э

Ишмар'га Армөнистанейә э'әт эв к'Р'өб'на һөһ'ер'иә к'Р'өб'на

Ишмар'га К'еһил'ар'ю, К'е софия асәдә

К'т'өб б' һөһ'ер'иәд эр'и у р'өс'әтә дәр'һақа, 276 к'т'өб 51 сәлқәк.

П. П. Газванчан, —Г'өзәдә 264 р'ү қимәт 69 кәкә.

"Экономика дьстәкчәд н' һөбүна гонийн'сә" —К'т'өб б' һивнебу, 696 р'ү, қимәт маһ'и 15 кәкә.

Ишмар'га университетә Ерө мөһ'и дәр'һақа к'т'өба В. М. Сочван "Прок'са т'г'өб'на п'итә" —К'т'өб б' һивнебу, 176 р'ү, қимәт бө кәкә.

С. Дебабов

Жь қоварә "Народы Эвни Африк'а" № 1 сала 1964—а.

Дьвса р'ед'ак'тор Қ'АНАХЕ М'РАД